

Šiame numery:

Užtaisyta muzikinė spraga.
Prof. Konstantino Avižonio
rinktinių raštų antrasis tomas.
Išpūdžiai iš Bruno Markaičio
naujų mišių premjeros.
Austės Pečiūraitės poetinė apybraiža.
Šeštoji Pabaltijo studijų konferencija.
PEN klubo kongresas prie
Baltijos jūros.
O vis dėlto Sizifo darbas.
Kultūrinė kronika.
Spygliai ir dygliai.

VEIKALAS LIETUVOS ISTORIJOS TEMOMIS

Prof. Konstantino Avižonio
raštų antrasis tomas

J. JAKSTAS

Konstantinas Avižonis, RINKTINIAI RASTAI, II tomas. Redagavo: A. Avižonienė, R. Krasauskas. Išleido Lietuvių katalikų mokslo akademija Romoje 1978 m. Spausdintuvės išlaidos apmokėtos dr. A. Avižonienės, kai kurių jos giminių ir iš dalies Lietuvių fondo lėšomis. Veikalas didelio formato, 466 pusl., taina 22 dol., gaunamas ir "Draugas".

Lietuvos Statutai

K. Avižonis bus buvęs pirmas Lietuvos istorikas, pasiūvęs pagrindinį nagrinėti Lietuvos Statutus, kurie mūsų anksčiau buvo trumpai minimi arba net visai aplenkti. Mūsų autorius Statutus nagrinėja iš istorinės perspektyvos. Pirmame įvadiname skyriuje apžvelgiame Statutų tyrinėjimą, pradedant nuo Tado Cackio (1765-1813), apie kurio Statuto tyrimus rašė ir Jonas Šliūpas. Apžvalga baigiamą Lietuvos istorikais iš nepriklausomybės laikų, kurie rašė apie Statutą. Išskirtinai kalbama apie J. Lappo tyrinėjimus. Apie jį mūsų autorius sako: "Prof. Lappo studija apie III Lietuvos Statutą yra labai vertinga ir objektyvi ir joje dėstoma daugybė pažiūrų, visiškai priimtinių ir Lietuvos istorikui, lietuviškuoju požiūriu vertinančiam Lietuvos istoriją" (13 p.).

Prieš gildindamas Statutus, istorikas apmetė trumpu žvilgsniu "bestatutinį" laikmetį nuo XIII a., t.y. nuo valstybės pradžios. Valstybė pradžioje gyvenusi paprotine teise, skirtinga lietuviškai etnografiškai daliai ir rusiškai (autorius vadinami gudiškai). Pirmos rašytinės teisės atsirado su bajorams duotomis privilegijomis. Jų pirmoji duota Jogailos 1387 m. katalikams bajorams ryšium su Aukštaičių krikštu. Prie tos privilegijos apžvalgos autorius dar prijungė 1413, 1434 ir 1447 m. privilegijas ir dar Kazimiero teisyną 1468 m. Tuo pačiu metu imtos leisti privilegijos ir atskiroms sritims. Po privilegijų apžvalgos einama prie I Lietuvos Statuto, išleisto 1529 m.

Statuto išleidimas aiškinamas bajorų reikalavimu suvienodinti krašto įstatymus, kurių buvo daug atsiradę ir skirtingų įvairiose srityse. Pažymėtina, kad bajorų išskirtas reikalavimas 1514 m. seime kaip tik sutapo su Maskvos proveržiu į Lietuvos d. kunigaikštiją, kada rusai pasiekė Smolenską ir jį užėmė. Galbūt akivaizdoje padidėjusios rusų grėsmės suskusta tvirtinti valstybės teisinius pagrindus, išleidžiant Statutą. Pasak autorių, jis pradėtas ruošti 1514 m. ir 1522 baigtas.

Pats Statuto tekstas neduodamas išsiaiškinti. Nekomentuojamas ir jo turinys. Apie jį skaitytas informuojamas, duodant skyrių ir straipsnių sąrašą.

Apie antro Statuto rengimą kur kas daugiau kalbama kaip apie pirmo. Šiuo kartu mūsų autorius galėjo pasinaudoti J. Lappo tyrinėjimais. Suminima visa eilė seimų, kur bajorai vis reikalavo keisti, papildyti 1529 m. Statutą. Atrodo, autoriui būtų reikėję čia kiek pasvarstyti ir politinę Lietuvos padėtį tuo metu ir pagal ją aiškinti bajorų

V. K. Jonynas Rūpintojėlis Amsterdamo, N. Y., Lietuvių knaibų kopytyčioje

Nuotr. V. Maželis

reikalavimą panaujinti Statutą. Juk kalbami laikai buvo plataus masto kovų su Maskva metai dėl Livonijos ir rusų priartėjimas prie pačios etnografinės Lietuvos, kada jie užgrobė Polocką (1563 m.). Tuo metu bajorai siekė karinės sąjungos su Lenkija, susilyginti teisėmis su Lenkijos bajorais ir kartu naujo Statuto.

Statuto ruošimas vyko kartu su valstybinės santvarkos reformomis, kur bajorai gavo plačias teises. Antras Statutas turėjo tvirtinti jų igytais teisėmis.

Antras Statutas išėjo kur kas platesnis už pirmą — net 165 straipsniais. Jį redagavo, geriau pasakius, perdirbinėjo mokyty teisinių komisija. Pirmieji trys paskirti viešajai teisei, ketvirtas skyrius — teismo procesui, šeši skyriai kalba apie civilinę teisę, paskutiniai keturi sky-

riai apima baudžiamosios teisės normas.

Po to eina skyrių ir straipsnių sąrašas. Trečio Statuto kilmės ir rengimo istorija yra platoka studija (98-126 p.). Pradedama nuo 1566 m., kada antras Statutas buvo priimtas ir einama iki 1588 m. Rodoma, kad trečias Statutas rengtas, taisant antrąjį, panašiai kaip ir antras, taisant pirmąjį. Itin pabrėžiamos didelės reformos XVI a. viduryje, suteikusios dideles teises bajorams.

Valstybė perorganizuota į bajorišką respubliką, ir prasidėjo laikmetis, Šliūpo pavadintas "Šliūpų gadyne". Ne visos visuomeninės grupės, turėjusios savas ypatingas teises, lėjo į bajorų luomą ir naudojosi jų teisėmis. Pirmiausia jautėsi pažeminti miestiečiai. Jie, nors ir turėjo savo teises, kaip Magdeburgijos, tačiau valstybinėmis teisėmis negalėjo lygintis su bajorais. Žydai irgi jautėsi nuskriausti naujo Statuto, taip pat ir totoriai. Šie buvo įpareigoti eiti karo tarnybą ir todėl pretendavo būti sulyginti su bajorais. Nepatenkinti buvo naujuoju Statutu ir Zemačiai, kurie nuo seniausių laikų sudarė paskirą bendruomenę Lietuvos valstybės ribose. Jie pasigedo naujame Statute jiems pripažįstamo savaimingumo.

Tad vos priimtas Statutas pradėtas iš naujo svarstyti. Reikalaujama keisti kai kurie skyriai ir straipsniai. Svarstybos vyko kaip tik tuo metu, kada lietuviai ir lenkai tarėsi dėl unijos. Tačiau Avižonis įskaitinai pabrėžė, kad unija lietuviams neturėjo nieko bendro su Statutu. Lietuviai svarstė jį patys vieni. Ne vieno lenko nebuvo svarstyto komisijoje. Lietuviai vengė lenkų, nes šie buvo linkę suartinti lenkų ir lietuvių teises ir tuo būdu glaudžiau vienyti abi valstybes. Lietuviai tuo tarpu siekė ne valstybių vienybės, bet sąjungos (federacijos) ir todėl stengėsi išlaikyti savus įstatymus. "Statuto pataisymas pirmoje eilėje turėjo tarnauti tik pačios Lietuvos valstybės interesams ir išplaukti iš jų, bet ne iš bendrųjų Lietuvos - Lenkijos interesų" — sako autorius (112 p.).

Trečio Statuto svarstymas vyko itin permainingu metu. Be derybų su lenkais dėl unijų dar karlauta su Maskva, iškilio Livonijos klausimas ir — kas svarbiausia — mirė paskutinis Gediminaitis Zigmantas Augustas (1572). Prasidėjo bekaralietis. Nepaisant to, Statutas vis dėlto stengėsi taisyti. Pirmą darbą 1569 m. sudaryta komisija. Kai po reformų atsirado pavietų seimeliai, juose ir svarstyti statutiniai klausimai. Pagaliau įsikio ir valstybės kanceliarija į jo rengimą. Avižonis ypačiai aukština kancelerio Eustachio Valavičiaus (kancleris 1579 — 1587 m.) ir dar labiau pakanclerio Leono Sapiegos nuopelnus, baigiant ruošti III Statutą. Su jo vardu artimai jungtas Statutas ir jis kai kiek laikytas jo autoriumi. Su geru pagrindu Avižonis, sekdamas, Lappo, tai užginčija. Leonas Sapiega, kaip Lietuvos vicekancleris taip pat, bus prisidėjęs greta kitų kanceliarijos vyrų prie Statuto paruošimo" (119 p.). Daugiau jo vardas siejasi su Statuto išleidimu. Karalius Zig-

(Nukelta į 2 psl.)

Užtaisyta muzikinė spraga

Š. m. kovo 18 d. Kertinėje parastėje buvo atkreiptas dėmesys į dirigento Aleksandro Kučiūno iškeltą faktą, kad žymi muzikologinė enciklopedija "Grove's Dictionary of Music and Musicians" visai nutylėjusi lietuvių liaudies dainas.

Trečiam šios enciklopedijos tome liaudies muzikai skirta net 240 puslapių (nuo 182 iki 421 psl.). Daugybės tautų liaudies muzika aptarta. Nuo armėnų, austrų, baskų iki turkų, amerikiečių, jugoslavų. Kai kurių ir tautiniai šokiai ir liaudies muzikos instrumentai neužmiršti. Latvių dainas randame 313 puslapyje. Lietuvių nėra.

Enciklopedija nesiriboja vien tik liaudies muzika. Ji gana plačios apimties. Smulkiai aptariami visi žymieji pasaulio kompozitoriai, suregistuoti jų kūriniai. Pavyzdžiui tokiam Bachui ir visai Bachų muzikų šeimai skirta net 57 puslapiai. Bet veltui įiešiotum lietuvių kompozitoriaus. Nei Čiurlionio, nei Gruodžio, nei Šimkaus, nei Banaičio nei kurio kito. Tik I tome užtikame Bacewicz, Grażyna, labai palankiai aptartą, kaip lenkų smuikininę virtuozę ir kompozitorę. Tai lietuvių Bacevičiūtė Gražina iš žinomus muzikų Bacevičių šeimos. Deja, jos talentas yra mūsų "dovana" lenkams. (Tik kyla neaiškumas, kur smuikininė — kompozitorė iš tikrųjų gimė. Grove's Dictionary rašo, kad Lodzėje, Lenkijoje, tuo tarpu Lietuvių Enciklopedija tvirtina, kad Višakio Rūdos parapijoje).

"Grove's Dictionary of Music and Musicians" yra rūpestingai paruoštas veiklas, tikras muzi-

kos žinyras. Tai žymaus anglo muzikologo Sir George Grove (1820-1900) darbo vaisius. Jis suplanavo ir suredagavo pirmąją enciklopedijos laidą, kuri buvo išleista 1878 — 1889 m. laikotarpyje. Tada enciklopedija buvo tik 4 — rių tomu. Vėliau pridėtas ir papildymų tomas.

1900 m. išleista antroji laida — 5 tomai, taip pat ir trečiosios laidos 1927 m. išėjo penki tomai. 1940 m. ketvirtoji laida irgi buvo 5-kių tomu su šešiuoju papildymų tomu. Paskutinė, t. y. penktoji laida išleista 1954 metais, yra gerokai praplėsta. Jos jau devyni tomai su atskiru papildymų tomu. Taigi dešimt tomu.

Iš paliktų darbų matyti, kad maždaug kas 11 — 14 metų leidžiama nauja laida. Tik trečiosios laidos tekso laukti 27 metus. O nuo paskutinės laidos irgi praėjo 27 metai. Tad galima tikėtis, kad greitai laiku gali pasirodyti šeštoji laida, nes muzikos gyvenimas banguoja. Iškyla naujų vardu, pasirodo reikšmingos kūrybos. Nejaugi ir naujojo. laidoj lietuviškoji liaudies daina ir apilai mūsų muzika nebus pastebėta?

Nereikia laukti, kad patys leidetų "susiprastų" ir spraga užpildytų. Reikia mums patiems pasistengti. Reikia sukurti. Puišku, kad surengiam savo dainų šventes, koncertus, operų spektaklius. Bet neužmirština ir mūsų muzikos reprezentacija pasauliniuos leidiniuos.

A. Virbelis

M. K. Čiurlionio grafika su jo paties harmonizuotos liaudies dainos gaidomis

Istoriko K. Avizonio raštų antrasis tomas

(Atkelta iš 1 puslapio)

mantas Vaza pavadė jam Statutą patvirtinusioje privilegijoje savo lešomis jį išspausdinti. O angažuota Mamonačių gudiška spausdintu Vilniuje Statutą išspausdino 1588 m. gruodžio m. Tai buvo vienintelis spausdintas Statutas D. kunigaikštijos oficialia rusų (Avizonio vadinama gudiška) kalba. Karaliaus įsakymu, jis buvo tuojau išverstas į lotynų kalbą ir taip pat išspausdintas.

Trečias Statutas veikė per visą Lietuvos d. kunigaikštijos gyvavimo laiką. Po padalinimų jis dar leistas naudoti iki 1840 m., kol rusų buvo panaikintas ir pakeistas rusų įstatymais.

Kaip ir pirmųjų dviejų Statutų, šio trečiojo ir duodamas visų 14 skyrių ir 488 straipsnių sąrašas. Kiekvienas skyrius dar kiek paaiškinamas ryšium su jo pavadinimu. Tuo būdu nusakomas Statuto turinys.

II.

Baudžiavų istorija Lietuvoje

Baudžiavos istorija Avizonio paminta plačia prasme ir ji, galima sakyti, paversta socialine bei ūkio istorija. Ji pradama nuo XIII a., t. y. nuo valstybės įsteigimo, ir tęsiasi per visą Lietuvos istoriją iki nepriklausomybės laikų. Neišskirta ryškiausia visuomenės ūkio istorijos, baudžiavų vaizduojama buvusi jos evoliucijos išdava. Neįvedė jokios valstybiniai aktai. Jie tik keitė ją, dažniausiai tvirtindami. Nebuvo taip, kaip tvirtai teigė mūsų garbingas istorikas Simanas Daukantas, kad lenkai atnešė Lietuvai baudžiavą. O anksčiau lietuvių buvo laisvi, ir jis žavingai kalbėjo apie jų laisvą gyvenimą prieš baudžiavinius laikus. Daukanto ir kitų XIX a. istorikų mokslas apie kadaise buvusią ūkišką bendruomenių laisvę kilo iš Prancūzų revoliucijos skelbtų laisvės ir lygybės šūkių ir jie grįsti istorijos mokslu apie kadaise buvusias laisvųjų žemdirbių bendruomenes. Iš lygybės mokslo buvo susidariusi Vokietijoje ir kitur vadinamoji markos bendruomenių teorija, pagal kurią mokyta, kad žilose senovėje žemdirbiai bendrai valdė žemės plotus, markomis vadintus, ir juos periodiškai dalindavosi naudojimi. Dalydavo vieni ariama žemę ir kitus plotus palikdavo bendram naudojimui. Dabar ši teorija užmiršta. Ji tik dar lindi marksistinėje istoriografijoje ir per T. Pašutą įnešta į mūsų istoriografiją.

Išties baudžiavos istoriją iki XIX a. vidurio, Avizonis suskirstė į 3 laikotarpius: baudžiavos įsigalėjimo, baudžiavos klestėjimo ir baudžiavos nykimo laikotarpis.

Pirmas laikotarpis pradedamas nuo pirmųjų patriarchalinių žemdirbių šeimų diferenciacijos ir valstybės kūrimosi. Išliko kunigaikštiai ir didieji kunigaikščiai. Atsirado patriarchalinė monarchija, kur valdovai laikė visą valstybę savo nuosavybe su visa jos dirbama ir nedirbama žeme. Avizonis tą valdovą teigė vadina jus ducale arba plenum jus et dominium. Valdovai perleidinėjo žemes savo gausiems tarnautojams, dažniausiai už karšią tarnybą. Kunigaikščių tarnai virto bajorais, pradžioje valdė gautą žemę paveldimai ir ilgainiui tapo jos savininkais. Tuo būdu nuo XIV - XV a. žemė priklausė didiesiems kunigaikščiams, kunigaikštams, bajorams ir nuo Lietuvos krikšto dar ir Bažnyčiai. Šiems žemės savininkams tapo priklausomi valstiečiai žemdirbiai. Ilgame antrame poskyryje, pavadintame "Valstiečių asmeninė priklausomybė ponams", vaizduojama kaip valstiečiai darėsi priklausomi didiesiems žemės savininkams ir jiems turėjo eiti lažą, duokles davinėti ir mokėti.

Telesforas Valius

Sunkieji metalai (medžio raizinyje)

Ne visi valstiečiai jau ankstyvame baudžiavos laikotarpyje priklausė žemvaldžiams ir Bažnyčiai hierarchams. Neturėjo dar ir laisvųjų valstiečių su dirbamos žemės nuosavybėmis. Bet istorikas čia pat įrodinėja, kad laisvieji valstiečiai pradinėjo laisvės ir baudžiavinių kais tapdavo. Jam pavyzdžių valstiečių pavertimu baudžiaviniais kais dera ir Vytauto ūkiška politika. Vytautas, pasak autorių, stengėsi kurti valstybinius dvarus ir prie jų priskyrinėjo buvusius laisvus valstiečius. Dėl to žemaičiai valstiečiai ir sukilo. Apie žemaičių 1418 m. sukilimą trumpai, vos keliolika eilučių pakalbama.

Kaip baudžiava kilo ir vystėsi, kalbama daugiau bendrybėmis, nepateikiant konkrečių faktų. Tačiau daroma išvada, kad jau XV a. viduryje absoliuti valstiečių dauguma buvo prižiūrimi žemės ir ponų žemvaldžių paveldimai valdoma" (195 p.). Autoriaus įrodinėjimu, susidariusi XV a. padėtis formaliai sutvirtinta 1447 m. Kazimiero Jogailaičio privilegijos. Tada 1447 m. privilegija baudžiava teisiškai sankcionuota, bet baigtinai dar neįvesta. Tikra baudžiava prasidėjo nuo Žygimanto Augusto Valakų reformos. (1557 m.)

Pagrindiniai nagrinėjamas valakų įstatymai ypatingam (4) poskyryje. Pavaizduojama valstiečiams skirtos žemės išmatavimas valakais, kaimų, dvarų bei palivarkų steigimas. Ypač smulkiai išdėstytos valstiečiams skirtos pareigos. Kalbama apie seniūnus, vaitus, skirtus valstiečiams prižiūrėti. Nors d. kunigaikštis reformavo tik valstybinius valstiečius, tačiau jo reforma buvo paveiki ir privatiniams, atseit, bajorų dvarams. Jie ir įvedė savo dvaruose trilaukio ūkio sistemą, sulėgino maždaug valstiečiams skirtą žemę ir baudžiavines prievoles. Iš valakų reformos autorius daro reikšmingą išvadą: "Toku būdu valakų reforma maždaug suniveliavo visus didžiojo kunigaikščio valstiečius į bendrą baudžiavininko tipą. Su valakų reforma Lietuvoje galutinai ir užsibaigė baudžiavų įvedimo procesas" (205 p.). Prasidėjo antrasis, autoriaus pavadintas baudžiavos klestėjimo laikotarpis.

Šis antrasis laikotarpis išsitiesamas nuo XVI a. iki pačios XIX a. pradžios, t. y. iki didžiojo kunigaikštijos padalinimo, ir dar užgriebia

šiek tiek ir rusų laikai. Čia baudžiavos istorija išplečiama į bendrą Lietuvos socialinę - ekonominę istoriją. Pateikiama dar kiek ir visuomenės istorija. Tuo būdu skyrus galėtų būti pavadintas bajorų (šlektos) viešpatavimo laikmečiu. Įprasta politinė istorija venčiama dėsnių, nors vietomis problemos kiek ir paliečiama, paminint tuos baises karo, bado ir maro laikus, kokių Lietuva pergyveno XVII a. ir XVIII a. pradžioje. Autorius pažymėjo, kad nuo 1648 ligi 1716 m. Lietuvoje buvo 55 karo metai. Plačiausia šiame skyryje kalbama apie ūkio, pramonės ir socialines reformas antroje XVIII pusėje, susietas su Antano Tizenhauzo vardu. Avizonis bus bene pirmas mūsų istorikas, atkreipęs dėmesį į tą didelį valstybininką reformatorių ir jo plataus užmojo veiklą nuodugniai pavaizdavęs. Avizonis tuo pačiu padarė, kaip XVIII a. pabaigoje, paskutinio karaliaus Augusto Poniatovskio metu buvo sukurta reformuoti valstybę švietimo idėjų poeikyje, ir Tizenhauzas tai darė. Avizonis gražiai pavaizdavo, kaip jo pastangos pakelti žemės ūkio našumą, sukurti pramonės įmones, pasunkinti valstiečiams baudžiavų žlugdymą bajorų pavydo ir pasipriešinimo. Tai įvyko prieš paskutinius padalinimus.

Kokia Lietuva teko rusams, taikliai nusakė mūsų uolusis istorikas poskyrio baigiamaisiais žodžiais: "Su tokia tu maždaug balansu Lietuva pateko savo vargų vargti po rusais: žemės ūkis nuskurdęs, valstiečiai pakliuvę į dar didesnę baudžiavą, savos pramonės nėra. Miesteliai nepraskalę pro kaimiškumo kevalą. Neusidaręs lietuvių miestiečių pirklių bei pramonės luomas. Vienintelis miestietis, kuris mieste gerai jautėsi, buvo žydai. Ir taip XIX a. susiskirstė Lietuvos visuomenė: pramonininkas - pirklys - žydai, dvarininkas - lenkas, valdininkas - rusas, lietuvis - vargšas, kenčiasis rusų valstiečių gyvenimą. Beveik su šitokiais socialiniais bei ekonominiais santykiais Lietuvos ūkiui įtakojo XX a., kurti valstybę ir, praeitį pasiūžėjus, įsikišti naujų kelių" (244 p.).

Pakalbėjęs apie pasunkėjusią baudžiavininkų padėtį rusų valdžioje, autorius pereina prie paskutinio baudžiavos laikotarpio - baudžiavos nykimo. Pirmiausia jo skyriaus apžvelgiama valstiečių padėtis rusams ir prūsams tekusios Lietuvos dalyse. Prūsai trumpai valdė Užnemunę ir nieko naujo neįvedė.

Neužsimena autorius ir apie joks permainas ir Varšuvos kunigaikštijos laikais toje Lietuvos dalyje (iki 1832 m.). Tik pažymima, kad Užnemunėje Napoleono laikais buvo panaikinta baudžiava ir valstiečiai atleisti be žemės. Atleidimas valstiečiams mažai tereikė, nes jie, neturėdami kuo verstis be žemės, paliko toliau sėdėti ponų žemėse ir jiems už ją prievoles atlikinėti. Jie paliko ekonominėje baudžiavoj iki 1861 m.

Šiame paskutiniame poskyryje daugiausia kalbama apie baudžiavos panaikinimą. Pažymima, kad Lietuvos bajorai pirmieji per savo pavietų seimelius kėlė reikalą panaikinti baudžiavą. Paminimi visokie projektai ir pasiūlymai, kol prieiti prie vieno bendro įstatymo, išleisto 1861 m. vasario 19 d. (senoju stiliumi). Smulkiau baudžiavos įstatymas nenagrinėjamas. Papasakojama tik, kaip jis taikytas išlaivintiems valstiečiams ir kokiomis sąlygomis jie gavo žemės nuosavybę.

Baudžiavos istorija baigiama trumpu IV skyriumi, pavadintu "Pobaudžiavinis laikotarpis". Mūsų autorius nemato jokio kapitalizmo vystymosi kaimuose šiame laikmetyje, arba "kaimo buržuazijos augimo", kaip mato mūsų tarybiniai istorikai, kai jie žiūri ir praeitį per jiems privalomus dvidešimt marksinčius akinius. Mūsų istorikas glaudai, bet ryškiai pavaizduoja susidariusią valstiečių būklę, kur daugelis negalėjo prisitaikyti prie pakitusio gyvenimo. Pirmiausia auteriai pakliuvę į dar didesnę baudžiavą, savos pramonės nėra. Miesteliai nepraskalę pro kaimiškumo kevalą. Neusidaręs lietuvių miestiečių pirklių bei pramonės luomas. Vienintelis miestietis, kuris mieste gerai jautėsi, buvo žydai. Ir taip XIX a. susiskirstė Lietuvos visuomenė: pramonininkas - pirklys - žydai, dvarininkas - lenkas, valdininkas - rusas, lietuvis - vargšas, kenčiasis rusų valstiečių gyvenimą. Beveik su šitokiais socialiniais bei ekonominiais santykiais Lietuvos ūkiui įtakojo XX a., kurti valstybę ir, praeitį pasiūžėjus, įsikišti naujų kelių" (244 p.).

Pakalbėjęs apie pasunkėjusią baudžiavininkų padėtį rusų valdžioje, autorius pereina prie paskutinio baudžiavos laikotarpio - baudžiavos nykimo. Pirmiausia jo skyriaus apžvelgiama valstiečių padėtis rusams ir prūsams tekusios Lietuvos dalyse. Prūsai trumpai valdė Užnemunę ir nieko naujo neįvedė.

Šeštoji Pabaltijo studijų konferencija

ALINA STAKNIENĖ

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

Bet kokioms mokslinėms studijoms labai svarbus klausimas yra tyrinėjimo medžiagos šaltiniai, — kur ir kaip prie jų prieiti. Užtai bibliografija yra labai svarbi sritis, ypač baltistikoj, ji yra ty studijų pačiam pamatas. Šioje konferencijoje jai buvo taipgi skirta nemažai dėmesio.

Bibliografija buvo suskirstyta į keturias sesijas. Pirmojoje sesijoje savo darbą apie priėjimą prie tyrinėjimo šaltinių bibliotekose skaitė Arturas Paulaitis (Ryerson Politechnikos institutas). Antrajai sesijai A. Paulaitis vadovavo ir taip pat skaitė darbą apie baltistinės medžiagos "referral service" aptarnavimą Kanadoje.

Endel Aruja (Tartu Institutas, Toronte) apžvelgė estiškas bibliotekas ir archyvus Šiaurės Amerikoje. Wasył Veryha (Toronto Univ.) skaitė apie Rytų Europos etninę grupių leidinius Kanadoje, o Peteris Norvilis iš New Yorko, nagrinėjo tautinio išsilikymo studijų bibliografiją, ypač latviškąją.

Trečioji bibliografijos sesijoj Patricia G. Grimsted (Harvard Ukrainian Research Institute) kalbėjo apie archyvinę medžiagą dabartinės Pabaltijos respublikose. Įdomu pastebėti, kad ukrainiečiai turi įsteigę savo institutą prie Harvardo universiteto. Jie sudėjo apie vieną milijoną dolerių, ir taip pajėgę jį įkurti. AABS dabar svajoja apie baltistinių studijų centrą.

David M. Crowe Jr. (Elen College) skaitė apie baltistikos archyvo centro ar tinklo įsteigimą. Baltistinės medžiagos centralizavimo klausimas darosi vis aktualesnis.

Baudžiaviniais laikais galėjo aukščiau pakilti už kitų sričių valstiečius. Jų ekonominiu pranašumu galima aiškinti ir jų kultūrinis pakilimas ir jų vaidmuo lietuvių tautiniame atgimime. Avizonis teisingai pastebėjo skirtingą suvalkiečių būklę pobaudžiavinėje Lietuvoje ir nuo jos perėjo prie lietuvių tautinio atgimimo. Paminėjo laikraščius, Aušrą, Varpą, Šviesą, dar įpyne Rusijos ekonominės politikos poveikį Lietuvai, pačių lietuvių pastangas organizuotis — ir tuo baigė ilgą ekonominės ir socialinės Lietuvos istorijos kursą.

Be dviejų aptartų dalykų šiame Avizonio raštų rinkinyje įdėtas trečias — trumpa (50 psl.) Vakarų Europos ūkio apybraiža. Pradedama nuo klasikinės senovės laikų ir privedama prie Prancūzų revoliucijos. Trumpa apybraižėlė lietuviui skaitytojui nedaug ką duoda. Ji galėjo būti ir nededama į rinkinį.

Antras priedėlis — Lietuvos istorijos terminų žodynas yra tiesiog baltistikos autoriaus kruopštumo įrodymas, 116 puslapių svetimų kalbų (lotynų, vokiečių, rusų, lenkų) terminai išrinkti iš daugybės istorinių šaltinių ir alfabetine eile pateikti. Gaila, kad žodžiai duodami pliki, be šaltinių ištraukų, iš kur jie imti. Šaltiniai parodyti jų prasmę, kuri vietomis neišaiškina.

Du rinkinyje paskelbti Lietuvos istorijos dalykai, atrodo, bus kilę iš Vėlonio paskaitų, skaitytų nepriklausomos Lietuvos aukštojo mokyklose. Tad visą didelį veikalą galima laikyti nepriklausomos Lietuvos istoriografiniu kūriniu, pavėluotai išleistu. Tai savos rūšies paminklinis veikalas, kuris lietuviui skaitytojui turėtų būti įdomus ir vertingas.

Ketvirtoji sesija ir buvo šiam klausimui paskirta. Ji buvo "workshop" tipo, pavadinta "Baltistikos tinklas" ir jai vadovavo žinomas latvių bibliografas Karlis Ozoliņš (Gustavus Adolphi Coll.).

Bibliografijai buvo skirtas ir specialus simpoziumas, kuriame dalyvavo Vytautas Vardys. O kaip pirmoji šio straipsnio daly minė-

ta, vienoj socialinių mokslų sesijoj buvo skaitytas darbas apie baltistinė medžiagą kompiuterių informacijos bazėse ir apie naują medžiagą, suplaukiančią iš naujųjų imigrantų į JAV iš Tarybų Sąjungos (Juozas Kazlas).

Kita svarbi tematika, sulaukusi tinkamo dėmesio šioje konferencijoje, tai tautinio auklėjimo klausimas.

Psichologijos ir auklėjimo srityje jam buvo paskirtos dvi sesijos, prasmingai pavadintos "Baltic Survival". Abi vyko didžiojo salėj, pritraukdamos daug klausytojų.

Pirmojoje buvo gvildinama tautinio identiteto išvystymo problema. Čia buvo paskaityta apščiail darbų apie įvairių tautinių grupių, ne vien pabaltiečių, (Nukelta į 3 pusl.)

DR. K. G. BALUKAS
Akneerija ir moterų ligos
Ginekologinė chirurgija.
6449 So. Palsaki Rd. (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Jei neatsiliepia skambinti 374-8004
Pirmia ligonius pagal susitarimą

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6132 So. Kedzie Avenue.
Val.: pirmad., antr., ketv. ir penktad. 6 iki 7:30 val. vakaro.
Šeštad. nuo 1 iki 3 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso telefonas WA 5-3670.
Resid. tel. WALbrook 5-3048.

Tel. ofiso HE 4-5849; rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val.: pirm., antr., ketv. ir penkt. 1:00 - 5:00 val. popiet. treč. ir šešt. tik susitarus.

Dr. Jonas G. BYLA-BYLAITIS
GALVOS IR STUBURO LIGOS
2856 West 63rd Street
Chicago, Illinois 60629
Tel. — 476-3409
Valandos pagal susitarimą

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. GIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. — GE 6-2400
Val.: pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penkt. 10-4; šeštad. 10-3 val.

Ofis. tel. 735-4477; rez. 246-2839
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocinės ligos.
CRAWFORD MEDICAL BLDG.
6449 So. Palsaki Road

DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Tel. — BE 3-5893
Specialybė Akių ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. — PR 3-2320
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKŠA
VAIKŲ LIGOS
2856 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketv. ir penkt. nuo 12 iki 2 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak. Šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofis. PO 7-0000 Res. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3944 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

Res. — 327-1905
DR. K. A. JUCAS
DERMATOLOGIJOS CHIRURGIJA
1002 No. Western Avenue
Ofiso tel. 489-4441
Valandos pagal susitarimą.

Išlaidos ir buto tel. 632-1581
DR. FERD. VYT. KAUNAS
BENDROJI MEDICINA
1407 So. 40th Court, Cicero, Ill.
Kasdien 10-12 ir 4-7
Išlaidos treč. ir šeštad.

Tel. ofiso ir buto: OLYmpic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Ave., Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak., išlaidos trečdienius.
Šeštadienis 12 iki 4 val. popiet.

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
Lietuvių gydytojas
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antrad., ketv. ir penkt. nuo 12-4 val. popiet. ir 6-8 val. vak. Treč. ir šeštad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KEDIKIŲ IR VAIKŲ LIGOS SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue.
Valandos: Kasdien nuo 10 val. rytą iki 1 val. popiet.
Ofis. tel. RE 7-1168, rez. 239-2919

Ofis. HE 4-1818; rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKASKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
71-os ir Campbell Ave. kamp.
Val.: pirmad., antrad., ketv. ir penktad. 3 iki 7 v. p. p. Tik susitarus

OPTICAL STUDIO
VIOLETA KAROSAITIS
7061 So. Washburn — Tel. 778-0700
Pritaikomi akiniai pagal gydytojų receptus.
Didelis akinų rėmų pasirinkimas.
Ketr. 1-3 v. vak. Šešt. 10-4 v. p. p. Trečdieniais uždaryta.

Tel. — 282-4356
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofis.:
111 NO. WABASH AVE.
4200 NO. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą.

DR. FRANK PLECKAS
(Kalba lietuviškai)
OPTOMETRISTAS
Tikrina akis. Pritaikomi akiniai ir "Contact lenses".
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INESTIŲ, PUSLES IR PROSTATO CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2380, resid. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS
Adresas 4255 W. 63rd Street
Ofiso telefonas RE 5-4410
Residencijos telefonas GR 6-0617
Ofiso val.: pirmad. ir ketv. ir penkt. nuo 1:00 ligi 3:00 val. popiet

Ofiso tel. RE 4-2123, Namų GI 8-6193
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — 18 anksto susitarus.

Tel. ofiso PR 6-6446
F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3167 West 71st Street
Valandos: 1-4 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą.

Ofis. tel. 586-8166; namų 381-5772
DR. PETRAS ŽLIODA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6334 So. Narragansett Avenue
Val.: pirm., antr., ketv. ir penkt. 2-7; šeštadienis pagal susitarimą

Perskaite "Draugą", duokite jį kitiems.

PEN klubo kongresas prie Baltijos jūros

ALGIRDAS LANDSBERGIS

Gegužės 23 d. senuosiuose Stockholmo parlamento rūmuose buvo iškilmingai atidarytas 43-asis Tarptautinio PEN klubo kongresas. Švedijos sostinė iš visų pasaulio kampų susirinko beveik 300 rašytojų pasikeisti nuomonėmis apie literatūros pobūdį ir vaidmenį šiandienos pasaulyje. Nelemtu sutapimu, jų antplūdis atsiūšė į tuo pat metu vykstantį švedų skardininkų suvažiavimą — išnyko negausių Stockholmo viešbučių kambariai, pailgėjo laukimas restoranuose. Skardininkai ne tik buvo gausesni, bet ir turėjo daugiau pinigų miesto linksmyboms.

Pro kongreso rūmų langus dvelkė Baltijos vėjas, tačiau delegatų tarpe nesimatė nei vieno svečio iš pačios Lietuvos, Latvijos ar Estijos. Vis dėlto Pabaltijui kongrese buvo atstovaujama, jis buvo linksnuojamas. Stipri buvo latvių PEN klubo delegacija, kurią sudarė įvairių amžių poetai ir poetės: Veronika Strelere iš Švedijos, Margarita Ausala iš Vokietijos, žvalūs jaunuoliai Juris Kronbergs ir Atis Lejnis ir kt. Buvo ir du oficialieji estų PEN klubo delegatai — Aleksis Rannitas ir kritikė Asta Vilma — Linnolt — atvyko iš Connec-ticut. Kadangi lietuvių PEN klubas taip ir nespėjo įsisteigti prieš karą, man (vieninteliam lietuviui kongrese) teko dalyvauti, kaip Egzilių PEN klubo Amerikoje vicepirmininkui.

Dar prieš kongreso atidarymą, PEN egzekutyvinio komiteto posėdyje buvo linksnuojamas ir Viktoro Petkaus vardas. Jis buvo paminėtas "Writers in Prison" (kalinių rašytojų) komiteto išleistame pranešime, kaip istorikas ir lietuvių Helsinkio grupės narys. Gegužės 22 d. apie Petkų ir Bili Gajauską teko kalbėti spaudos konferencijoje apie politinę ir kultūrinę represiją Rytų Europoje ir Azijoje. Konferenciją surošė Prancūzų PEN klubo centras, parodęs ypatingą supratimą Rytų Europos rašytojų problemoms. Savo įvadiniame žodyje prancūzų atstovas Georges Emmanuel Clancier kalbėjo apie savo organizacijos pastangas padėti persekiojamiems rašytojams. Vienas pagalbos būdų yra paskelbti juos prancūzų PEN klubo nariais ("associates members"), tuomet jiems suteikiant broliškos draugijos skydą. (Šiuo metu jau dešimt Sovietų Sąjungos rašytojų paskelbti tokiais nariais). Prieš dvejus metus į Vakarų atvykęs jaunas rusų disidentas, Gulago veteranas, Vadim de Launay, kalbėjęs apie Aleksandrą Ginzburgą, šiltai prisiminė Viktorą Petkų, su kuriuo jam teko bendrauti — Petkaus šviesi asmenybė, gilų išsilavinimą, humaniškumą ir tikėjimą. Naują kultūrinę represiją Rumunijoje nušvietė pernai į Prancūziją atvykęs rumunų rašytojas Paul Goma. Spaudos konferencija baigėsi neseniai iš Vietnamo pabėgusių rašytojų pranešimu apie kultūrininkų persekiojimą jų tėvynėje.

Panašus grotų šešėlis nusi-driekė ir ant PEN egzekutyvini-o komiteto posėdžių. Olandai paskelbė, kad jie priėmė kalina-mą ukrainiečių rašytoją Viktorą Ciornovilą savo klubo nariu. Ni-gerijos dramaturgas Wole Soyinka šaukėsi pagalbos kaliniams afrikiečių rašytojams. Cilės rašytojai kalbėjo apie savo patirtį koncentracijos stovyklose.

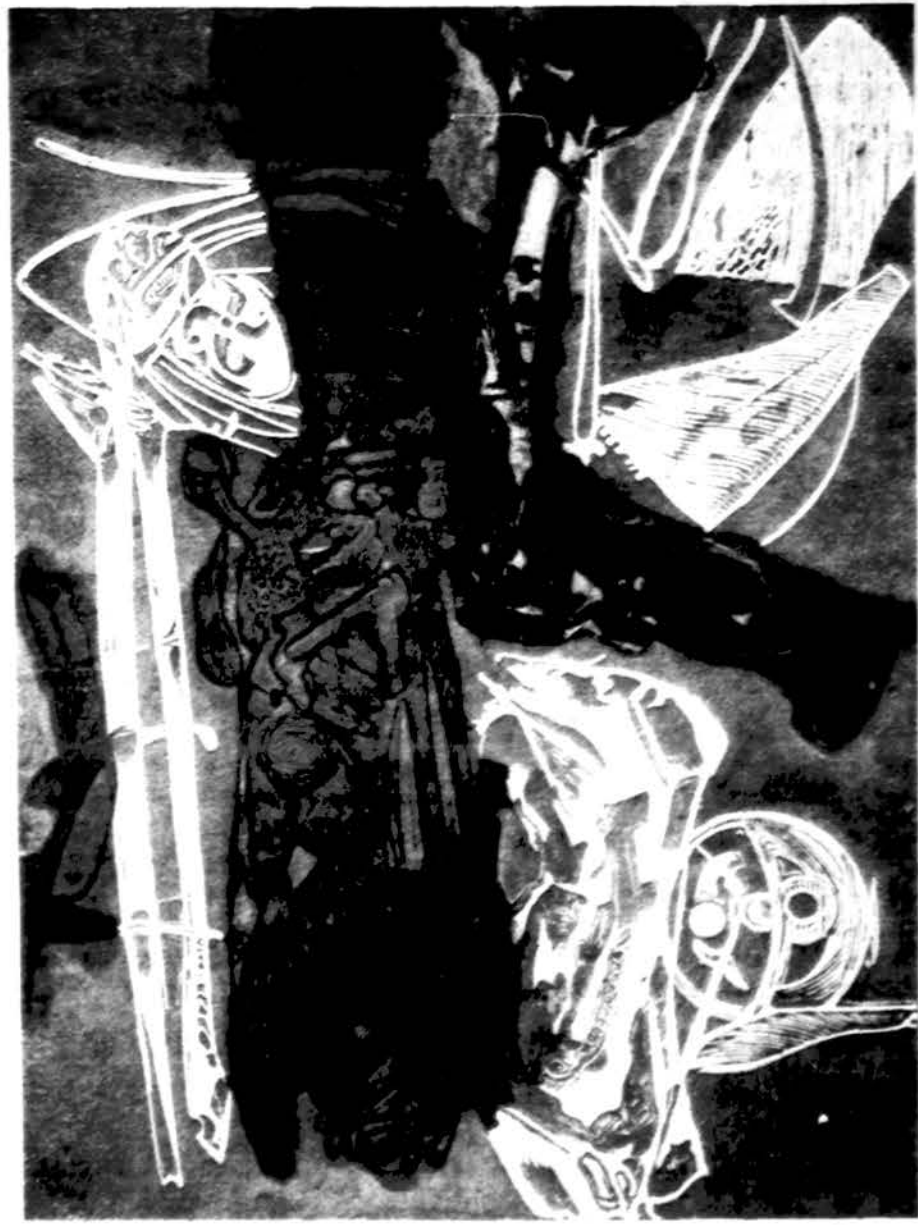
Po atidarymo kalbos švedų klubo pirmininkas perskaitė iš

Praho atsiųstą dramaturgo Pa-velo Havelo laišką. Havelas, ku-riam čekų valdžia nedavė leidi-mo išvykti į kongresą, rašė, kad balandžio mėnesį Brno mieste trys jaunuoliai buvo suimti už uždraustų čekų rašytojų kūri-nių persirašymą. Jis prašė PEN klubo atkreipti dėmesį į faktą, kad Europos centre dvidešimtme-tis vaikinai gali būti areštuoti už dėmesį literatūrai, kuri nepa-tinka valdžiai. "Tuo policijos veiksmu", pabrėžė Havelas, "ata-kuojami patys kultūros pagrindai, nes tuomet apribojama žmo-gaus teisė siekti tiesos ir save pilnai išugdyti".

Dalis lauktu dalyvių į kon-gresą negalėjo atvykti — Max Frisch, Anthony Burgess, Italo Calvino teatsiuntė savo straips-nius. Nesulaukta ir čeko Milano Kunderos, bet iš Rytų Vokietijos pasirodė poetas Gunter Ku-nerit ir romanistė Christa Wolf.

Jau posėdžiams prasidėjus, Jevgenij Jevušenko, Andrej Voz-nesensky ir Jurij Trifonov pain-formavo rengėjus, kad jie negal-les kongrese dalyvauti dėl prie-žastų, kurios "nepriklauso nuo jų". Nepasirodžius nei sovieti-nės rašytojų sąjungos pareigū-nams, nei rašytojams, nuslūgo ir pastaruoju metu aistringai disku-tuota Sovietų Sąjungos įstojimo į PEN klubą tema. Tačiau dog-matiškieji Rytų Europos centrai, su Vakarų "naujosios kairės" pagalba, mėgino pradėti procedūrą Egzilių PEN centrui užda-ryti (vienas sovietinių reikalavi-mų). Tas mėginimas buvo beveik visuotinai atmestas, tik rytų vo-kiečių tebsuojant už panai-kinimą.

Pagaliam kongreso dalyviai pro visas kliūtis prisirė prie kongre-sinės temos: "Persirengusios li-teratūros" Kodėl rašytojai nešio-ja kaukes? Kokie jų kūriniai ir jų pačių tikrieji veidai? Rašytojas buvo apžvelgtas, kaip visuome-nės svajonių įkūnytojas, perspė-tojas, ateities statytojas. Buvo kalbama apie išorinę ir vidinę cenzūrą, literatūrą kaip "slapta-vietę", dabartį kaip užšifruotą atėjį, ir mitus — kaip išraiškos priemones ir kaip kaukes.

Telenorai Valius Zemaitis (grafika) IS lietuvių, latvių ir estų dailės parodos Pabaltijo studijų konferencijos metu Toronte

Švedijos sostinėje Stockholme bendrasis vaizdas

Pro kongreso dalyvius praėjo ilga literatūrinė kaukė, šydų, maskarado apdarų procesija. Afri-ikos kolonialistų ir jų pavaldinių kaukės, nepaprastu psichologi-niu tikslumu atkurtos Jean Ge-net dramoje "Juodieji"; moterys rašytojos, užsimaskavusios vyrų slapyvardžiais; Aleksandro Di-džio ir Stalino kaukės; Vietnamo, Budapešto, Praho veidai.

Paiškėjo, kad Pietų Afrikoje rašytojai išranda naujus žodžius, kuriais jie pakeičia uždraustusius; Pietų Amerikoje dainų melodijos primena klausytojams iš-cenzūruotus žodžius; Rytų Euro-poje rašytojas naudoja "savilaidos" priedangą. Kongreso tema itin tampa siejosi su Rytų Euro-pos literatūrinės vaizduotės formomis — mitais, kaukėmis, slap-tavietėmis, užšifruoti tekstai ir ezopinė kalba šiandien yra esminė Rytų Europos literatūrų dalis. Kiekviena kultūra turi savo ypatingas kaukes ir maskaradinius drabužius, kalbėjo vengrų rašytojas Gyorgy Konrad. Slovėnų centro pirmininkas Bogdan Pog-ačnik priminė tautinio mito svarbą mažųjų tautų išsilai-kymui. Rašytojas ir skaitytojas žai-džia slapukais — tvirtino vokie-čių poetas Hans Magnus Enz-sensberger — bet paties auto-rius asmenybė turi likti paslėp-ta. Rašytojas, kaip mitų kūrė-jas, turi svarbų moralinį uždavi-nį, kalbėjo amerikiečių romanis-tas John Gardner. Dialogas tėsė-si koridoriuose, salėse ir Stock-holmo užgoose kartais iki pa-ryčių.

PEN kongrese pasigesta kai kurių senųjų organizacijos na-rių, ypač Čekoslovakijos ir Ru-munijos. Buvo patvirtinti nauji PEN centrai Meksikoje ir Pietų Afrikoje. Pusantro šimto neseniai iš Vietnamo pabėgusių rašyto-jų prisiglaudę prie Egzilių cent-ro. Latviai ir estai paminėjo sa-co centrų penkiasdešimtmetį kongrese išdalintomis patrauklio-mis brošiūromis, kuriose buvo pa-minėtas ir neteisėtas Pabaltijo ša-lių įjungimas į Sovietų Sąjun-gą bei PEN centrų uždarymas.

Sekantis PEN klubo suvažiavi-mas įvyks spalio mėnesį Barcelo-noje. Jo tema — pasauliui mažai žinomos literatūros — labai tin-ka katalonų, tiek kovojusių už savo kalbos ir literatūros išlaiky-mą, sostinei. Tai ir mūsų lite-ratūros tema. Tikėkimės, kad ji

bus Barcelonoje atitinkamai pa-minėta.

Buvo kalbama apie šimtus studentų ir intelektualų, suim-tų Indonezijoje; apie du panto-mimos teatro aktorius Kataloni-joje, areštuotus už satyrą, nu-kreiptą prieš kariuomenę; apie rašytojų areštus Pietų Afrikoje. PEN kreipėsi į Irano vyriausybę su prašymu paleisti kalinamus rašytojus. Nepaisant energingų Bulgarijos ir Rytų Vokietijos de-legatų protestų, čekų dramatur-gų Pavelui Kohoutui buvo su-teiktas "nedalyvaujančio garbės svečio" titulas, kurio buvo pa-gerbtas ir Ghanos rašytojas Nga-gi wa thiong'c. Taip pat po karš-ty diskusijų buvo priimtas nuta-rimas mėginti pasiųsti PEN klub-o atstovą stebėtoju į netrukus įvykstantį Aleksandro Ginzburgo teismą. Balsų dauguma buvo pri-

Šeštoji Pabaltijo studijų konferencija

(Atkelta iš 3 pusl.)

"Baltic Roots". Ji buvo iškil-mingai atidaryta konferencijos išvakarėse ir vyko nuo geg. 10 iki birželio 4 d.

Cia buvo išstatyta tapybos, grafikos, skulptūros darbų ir au-dinių. Kūriniai atrinko juro ko-misija, kurioje įėjo ir dr. Joana Vastokienė. Jie buvo ir premi-juoti. Pirmąją premiją laimėjo estas dailininkas Endel Koks. Kanadietis Jurgis Račkus gavo vieną iš keleto garbės pažymėj-i-mų.

Iš 53 išstatytų darbų tik septy-ni buvo lietuvių, tarp jų, neseniai mirusio Telesforo Valiaus grafi-ka ir kito mirusio dailininko Viktoro Briškaus akvarelė. Kiti parodos dalyviai lietuviai buvo Dangulė Stončiūtė - Kuolienė, Jokūbas Dagys ir Audrius Pliop-lis. Viso parodoj dalyvavo 6 lie-tuviai, 15 estų ir 20 latvių.

Pasiteiravus, paaiškėjo kad šioj parodoj savo darbų išstatė daugiausia vietiniai Toronto ir apylinkių dailininkai, bet buvo kviečiami darbus siųsti ir kitų vie-tovių dailininkai. Kai kurie jų at-siuntė net iš Prancūzijos, Argen-tinos.

Kyla klausimas, kodėl lietuviai dailininkai iš JAV nedalyvavo? Atsakymas paprastas — lietuviš-koj spaudoj, bent rytiniam pa-krašty, jokio kvietimo paro-doj dalyvauti nebuvo. Tik kele-tai kanadiečių dailininkų į pa-rodą patekus, mūsų dailė buvo labai silpnai reprezentuota šia-me Kanados didmiestyje. Tie-siog susidarė vaizdas, jog mes dailės kaip ir neturim.

Kita paroda, kuri vyko Toron-to universitete nuo balandžio 20 iki birželio 4 dienos, buvo ten iki birželio 4 d. tai buvo 4 d.

rengta pabaltiečių knygų ir pe-riodinių leidinių paroda. Ji apė-mė leidybinius, pasirodžiusius tremtyje per paskutinį dešimt-metį. Parodos rengimo komisijai vadovavo O. Amolevičienė.

Naujų knygų ir žurnalų gali-ma buvo ir nusipirkti konferen-cijos metu vienoj klasėj įrengtoj "knygų rinkoj". Čia buvo įdomu įvairius leidinius tik pavartyti. Visus domino JAV išleista knyga apie disidentinį meną Sovietų Są-jungoj New Art in the Soviet Union, kurioje buvo du Vlado Žiliaus ir keturi estų menininkų darbai.

Lietuviškų knygų čia buvo matyti nedaug. Iš angliskai iš-leistų Maryland Books leidyklos knygų tik Fighters for Freedom. Nebuvo matyti nė naujosios J. Zdanio redaguotos dvikalbės po-zeijos antologijos (Post - War Lithuanian Poetry). O gal ši knyga greit buvo išpirkta?

Nežiūrint visų trūkumų, kon-ferencija praėjo geroj akademi-nėj nuotaikoj. Ir darbo lygiu ir dalyvių skaičium ji buvo gerai pasisekusi. Pats Toronto miestas, konferencijos pradžioj buvo dalyviams surengęs priėmimą moderniam miesto rotušės pasta-te, suprojektuotam esto architek-to. Čia buvo pasikeista sveikini-mais ir padėkos žodžiais, išgerta vynu, užkasta sūrio ir pasišnekė-ta.

Konferencija buvo užbaigta iškilmingu banketu Toronto u-niversiteto Hart House didžiojoje salėje. Jame buvo paminėtas AA BS dešimtmetis. (Ši pabaltiečių mokslininkų draugija buvo į-steigta 1968 metais). Banketo metu buvo pagerbti svarbesnieji AABS veikėjai ir buvo apsarsty-ta sekančio dešimtmečio veiklos perspektyva. Vėl buvo iškelta mintis steigti baltistinių studijų centrą. Lietuviams malonu buvo išgirsti, kad po dvejų metų dr. Marija Gimbutienė taps AABS prezidente.

Nauji leidiniai

• VYTURĖLIS. Marquette Parko liuanistinės mokyklos Chicagoje metraštis, jau daug kartų vis pasirodantis mokslo metų pabaigoje. Jį ir šiemet išleido šios mokyklos Tėvų ko-mitetas. Spaudė "Draugo" spaustuvė, 4545 W. 63rd St. Chicago, IL 60629. Leidinys 88 psl., iliustruotas nuotraukomis ir mokinių piešiniais. Nuotraukose matyti atskiros klasės, mokytojai, tėvai, ansambliai ir kt. Spausdinami premijas lai-mėjusieji rašiniai, kitos įvai-rios temos, eiliuotieji posmai.

Imta Amerikos delegacijos pasiū-lyta rezoliucija, reikalaujanti, kad vyriausybės paleistų kalina-mus rašytojus ir kad visi PEN centrai "aktyviai priešintųsi bet kokiai išraiškos laisvės užgniau-žimui".

Ankstyvuosiuose posėdžiuose dažnai iškilo ir mažųjų tautų literatūrų klausimas. Vienbalsiai buvo priimta vengrų centro rezoliucija, kviečianti paremti "ma-žiau žinomas kalbas". Ši tema at-aidėjo ir švedų PEN centro pir-mininko Pär Wästbergo kalboje, kuria buvo atidarytas kongresas. "Mažai žinomų kalbų literatū-ras", kalbėjo jis, "yra lyg už-maskuotos literatūros, jų turtai dar paslėpti nuo didžiosios pa-saulio dalies".

• Filatelistų draugijos "Lio-tuva" BIULETENIS, 1978 m., Nr. 2. Biuletėnis apima filate-liją ir kitas artimas sritis. Iš-eina kas trys mėnesiai. Reda-guoja Eugenijus Petrauskas, 7742 S. Troy St., Chicago, IL 60652. Administruoja Kazys Rožanskas, 3450 W. 62nd Ct., Chicago, IL 60629. Metinė pre-numerata — 5 dol.

Prisimenamas neseniai miręs prof. dr. Jonas Puzinas; rašo-ma apie Lietuvos valstybės pi-nigus, kaip mūsų kultūros pa-minklą; teikiama įdomių fila-telinų naujienų.

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS
IR MĖGĖJAMS

Daug sutaupysite, pirkdami čia
jų reikmenis. Pasinaudokite pa-
togi planu atidedant pasirink-
tus reikmenis ypatingai progai
Pilnai užbaigtų foto nuotraukų
aptarnavimas. Atidaryta pirmą
ir ketvirtą vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. — PROspect 6-8998

A. TVERAS

LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS

Pardavimas ir Talsymas

2646 W. 69th Street — Tel. RE 7-1941

MES STENGIAMĖS DUOTI LIETUVIAMS GERIAUSIĄ PATARNAVIMĄ IR GERIAUSIAS PIRKIMO SĄLYGAS.

ISIGYKITE LABAI PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ
SUSISIEKIMI PRIEMONĘ.

Naujas 1978 m. Plymouth HORIZON — labai ekonomiškas,
4 cilindrai, su galionu 38 mylias

Kaina nuo — \$3,950.00

1978 m. CHRYSLER kaina nuo \$4,700.00

Patikrinkite kainas pas kitus pardavėjus ir grįžkite pas mus ir
įsitikinsite, kad pas mus mažiausios kainos.

Turime jaunuoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Olds-mobile ir kitų, TAIPGI IMPORTUOTŲ, ĮVAIRIŲ KAINŲ, prade-dant nuo \$100.00. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai pataisys karoseriją, (body), sparnus (fenders) ir sureguliuos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI 1515

Seniausios automobilių pardavėjos Chicagoje, gerbiamas virš 60 m.

PLYMOUTH — VOLARE — CHRYSLER — ARROW

AUTOMOBILIŲ TAISYMAS

Padangos. Priekinių ratų reguliavimas ir balansavimas. Stabdžiai. Duslintu-vai. Išmetamieji vamzdžiai ir kiti pa-taisymai. FIRESTONE TIRES. Wheel alignment and balancing. Brakes. Shock absorbers. Mufflers and pipes. Tune-Ups. Lubrication. Change of oil and Filters.

COUNTRY AUTO AND TIRE SERVICE

2423 West 59th Street — Tel. GR 6-7777

Veikia nuo 7:00 val. ryto iki 8:00 val. vakaro.
Šeštadieniais nuo 7:00 val. ryto iki 4 val. popiet.
Šventadieniais uždaryta. — Sav. MIKAS ČESAS

Kultūrinio priedo atostogos

Šios dienos "Draugo" kultūrinis priedas yra pirmutinis ir pasikūtinis liepos mėnesyje. Redaktoriui išvykus atostogų, atostogaus ir kultūrinis priedas. Po atostogų jo numeris išeis rugpjūčio 5 d.

Suredaguotas Antano Tulio novelių tomas

Vladas Kulbokas baigė redaguoti Antano Tulio novelių tomas, parašydamas jam ir išsamia žangą apie autorių bei jo kūrybos pobūdį. Ši tomas sudėtos geriausios novelės, rastos po autoriaus mirties rankraščiuose. Antano Tulio pomirtinių raštų suradavimu ir išleidimu rūpinasi žmona, Faustina Tulienė, ir Lietuvos rašytojų draugija.

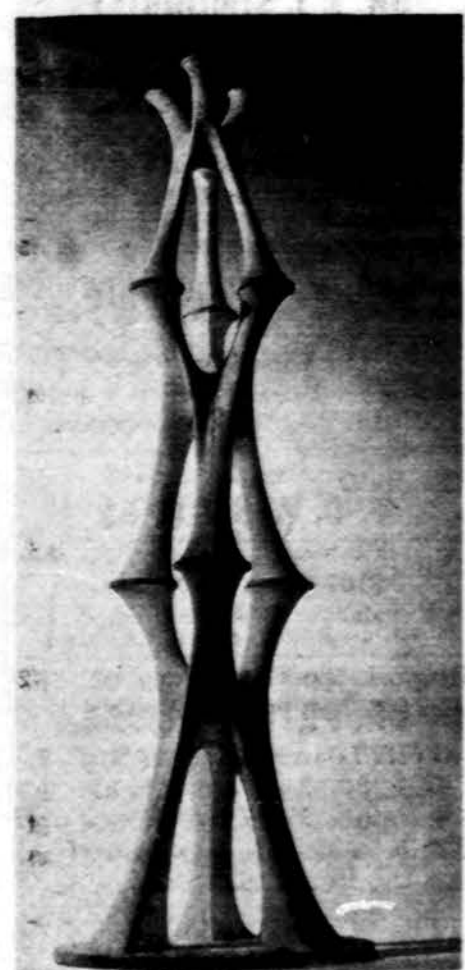
A. Kašubienės dailės darbai Philadelphijoje

Aleksandra Kašubienė su kitais dviem amerikiečiais dailininkais (Les Levin ir Alexander Messinger) buvo pakviesta nuo 1977 m. rugpjūčio 1 d. dirbti aštuonis savaites University City Science Center ir Philadelphia College of Textiles and Science patalpose. Ten dailininkų atlikti darbai dabar nuo gegužės 15 d. iki birželio 20 d. buvo rodomi Philadelphia Art Alliance patalpose.

Kartu su čia atliktais Aleksandros Kašubienės darbais parodoje buvo išstatyti ir jos ankstesnių darbų maketai, įskaitant ir padarytą Carborundum muziejui, Niagara Falls, N.Y.

A. Kašubienės eksponatų skaičius parodoje buvo gana didelis. Jie buvo sutelkti viename kambaryje, keliems buvo rastos gražios vietos koridoriuose ir pačie laiptais. Kartu buvo ir skaidrių projektorius, kuris "carousell" būdu rodė dailininkės kūrybos pavyzdžius iš 1971-1975 m. laikotarpio. Iš visų trijų išstatytų dailininkų Aleksandros Kašubienės eksponatai buvo patys išpūdingiausi.

Parodos proga išleistas ir gana išpūdingas jos katalogas, kuriame pateikta daug duomenų, liečiančių mūsų dailininkės gyvenimą ir kūrybą, tekstą papuošiant jos dailės darbų nuotraukomis.

Aleksandra Kašubienė
Tūbinė struktūra
iš parodos Philadelphijoje

Solistas Arnoldas Voketaitis

Tiems, kurie domisi

Jau dveji metai, kai solistas Arnoldas Voketaitis yra Illinois Arts Council muzikos komiteto narys.

Šis komitetas susideda iš šimtinai muzikoje aktyvių profesionalų: muzikologų, profesorių, kritikų, muzikos administratorių ir "performers" (aktorių, vykdytojų). Šiuo atveju, A. Voketaitis yra vienintelis "performer" — solistas tame komitete.

Komitetas nusprendžia, kurioms meno organizacijoms, prašantioms finansinės paramos, ją skirti ir kurioms prašymus atmes. Arnoldo Voketaičio svarus žodis lėmė, kad Chicago Lietuvos operos gavo paramą iš Illinois Arts Council praėjusiems "Nabucco" spektakliams. O sekančių metų operai "Lucia di Lammermoor" jis sugebėjo sumą daugiau negu padvigubinti!

Taip pat Arnoldo Voketaičio dėka buvo užmegzti kontaktai su New Yorko kostiumų ir dekoracijų firmomis, kuriomis dabar Lietuvos opera naudojasi.

Reikalui išitikus, Arnoldas Voketaitis asmeniškai susisiekė ir tarpininkavo gauti režisierius: H. Beattie "Meilės eliksyrui" ir D. Hicks "Nabucco" operai.

Solistas Voketaitis buvo pirmasis, kūr savo iniciatyva parūpino, kad per FM radijo bangas būtų transliuojamos lietuviškosios operos "Pilėnai" bei "Jūratė ir Kastytis".

Nors Arnoldas Voketaitis, gimęs Amerikoje, neturėjo progos pamatyti tėvų žemės, tačiau, šios, nors ir ribotai paminėtos, jo pastangos, liudija, kad jo asmenyje turime nuostabią, pajėgų, vertą mūsų dėkingumo drauga.

A. L.

Lietuviai ir ispanų poetas Jorge Guillen

Naujųjų laikų ispanų literatūroje reikšmingą vietą jau užima ir 1893 m. gimęs poetas Jorge Guillen. Tačiau nuo ispanų pilietinio karo pabaigos gyvenęs užsienyje. Daug metų praleidęs ir Amerikoje. Ir kone ligi savo mirties jis čia profesoriavo, dėstydamas ispanų literatūrą Wellesley kolegijoje, Mass. Senatveje jam iš darbo pasitraukus, šioje kolegijoje ispanų literatūrą dėstė ir mūsiškis Stasys Goštautas.

Prisimindamas ir pagerbdamas žymųjį savo profesorių, šios kolegijos Ispanų kalbos ir literatūros departamentas išleido kolektyvinę knygą apie Jorge Guillen ir jo kūrybą. Malonu pažymėti, kad vienas iš keturių šios knygos redaktorių yra ir Stasys Goštautas. Leidinys pavadintas "Home-naja a Jorge Guillen — 32 Estu-dios critico — literarios sobre su obra". Tai 32 įvairių autorių studijos apie šio ispanų poeto kūrybą. Tarp jų yra ir Birutės Ciplijauskaitės raštas, pavadintas "Tension adverbial aun — ya en la perfeccion del circulo guillen-lano". Dauguma studijų yra parašytos ispanų kalba. Bet kai kurie autoriai savo raštus čia atspausdino prancūzų, vokiečių ar

Nauji leidiniai

• Zenonas Ivinskis, LIETUVOS ISTORIJA. Iki Vytauto Didžiojo mirties. Išleido Lietuvių katalikų mokslo akademija, Piazza della Pilotta 4, Roma, 1978 m. Spaus-tuvės išlaidos apmokėtos Lietuvių fondo ir L.K.M. Akademijos lėšomis. Spausdino Pontificia Gregoriana spaustuvė Romoje. Ši to-ma redagavo, spragas užpildydama, Paulius Jutulius. Veikalas di-desnio formato, 414 psl., kainą 20 dol., gaunamas ir "Drauge".

Pagalilau ilgai lauktoji prof. Zenono Ivinskio "Lietuvos istori-ja" (iki Vytauto Didžiojo mirties) jau atiduota skaitytojams. Kaip atrodo, ji čia eina Z. Ivinskio rinktinių raštų pirmuoju tomu. Veikale po autoriaus pratar-mės ir kitų paaiškinimų duoda-mas platokas įvadas, kuriame lie-čiama geografinės erdvės rėmai ir tos aplinkos reikšmė, Lietuvos istorijos periodizacija, jos reikš-mingieji etapai ir Lietuvos istori-ografija.

Toliau visas knygos turinys jau skirstomas į pagrindinius skyrius ir jų poskyrius. Pirmasis skyrius — I. Lietuvių istorija ir pirmosios žinios apie lietuvius: Rytų Pabal-tijo gyventojų priešistorinė kul-tūra, II. Lietuvių iki Lietuvos valstybės pradžios. Antras skyrius — Valstybės iškilimas ir jos stiprėjimas: I. Karalius Mindaugas ir jo palikimas, II. Lietuvos valstybingumo išsivystymas (1283-1387). Trečiasis skyrius — Valstybės suklestėjimas: Vytau-tas Didysis ir jo darbai. Supran-tama, kad visi poskyriai knygos puslapiuose dar skirstomi į smul-kesnius skyrelius, kurių yra tie-siog dešimtims.

Leidėjų, mėcenaų ir redaktorių padarytas didelis darbas. Bet ar su reikiama atida, turint mintį, jog tai yra tiesiog pa-minklinis prof. Zenono Ivinskio veikalas, kuriuo naudosis kartų kartos ateityje? Gryniaisais istori-jos mokslo kriterijais tomas įvert-ins patys istorikai. O veikalo puslapius kol kas tik pavarčius, kriptelėta dėl vieno dalyko: pa-likti aibė kalbos, rašybos ir skyrybos klaidų. Visą nenumestame, kad istorikas Z. Ivinskis nebuvo ir negalėjo būti autorite-tu kalbės srityje. Net Krėvė, prieš įteikdamas spaudai savo raštus, duodavo juos peržvelgti profesoriams kalbininkams. Su Ivinskiu nei leidėjai, nei mece-natai, nei redaktoriai Paulius Ju-tulius to nepadarė. Todėl dabar ir turime mokslo akademijos iš-leistą veikalą, baugiai ignoruo-jantį kalbos mokslą. Ir šitas faktas yra labai ir labai apgailėtinas.

anglų kalbomis. Tarp jų ir "World Literature Today" re-daktoriaus, estas Ivar Ivask — "Some Remarks on the Theme of Old Age in Jorge Guillen's poetry". I lietuvių kalbą Jorge Guillen'o eilėraščių yra išvertusi Birutė Ciplijauskaitė (Aidai, 1968 m., Nr. 4).

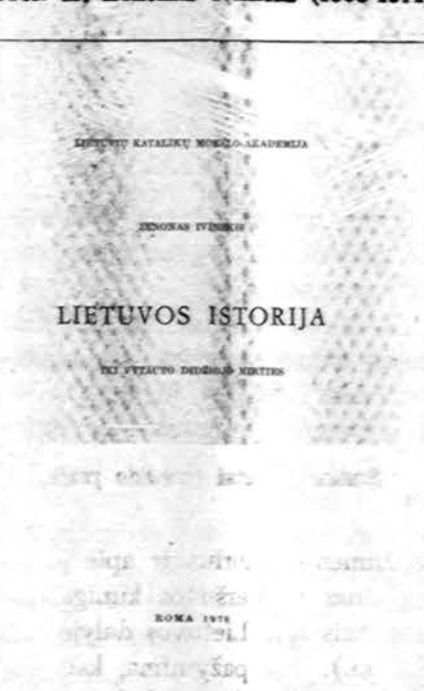
Nauja Švento Rašto studija

Kun. prof. Antanas Rubšys parašė stambų veikalą: "Raktas į Naująjį Testamentą". Veikale panaudojami ligšioliniai katali-ku ir kitų mokslininkų Šv. Raš-to tyrinėjimai, gausiai duodama žinių apie anų laikų religinį, kultūrinį ir politinį gyvenimą. Ar-timuosiuose Rytuose, plačiau in-formuoja apie to meto Izraelio padėtį, krikščionių Bendriją, ypač daugiau susijusią prie Mor-kaus evangelijos bei Šv. Pauliaus, amens ir darbu.

Knyga jau spausdinama, turės arti 400 psl. išeis liepos mėn. Leidžia Krikščionių Gyvenimo leidykla, vadovaujama prel. V. Balčiūno.

Prof. dr. Zenonas Ivinskis (1908-1971)

Lietuvos istorija

• AIDAI, 1978 m. birželio mėn., Nr. 6. Mėnesinis kultūros žurnalas. Leidžia lietuviai pranciškonai. Redaguoja dr. Juozas Girnius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Literatū-ros, apžvalgų ir techninės re-daktoriaus — dr. Leonardas An-driejus, OFM, Franciscan Mo-nastery, Kennebunkport, Maine 04046. Administruoja Benve-nutas Ramanauskas, OFM, 361 Highland Blvd., Brooklyn, N. N. 11207. Spaudžia Pranciško-nų spaustuvė Brooklyne. Me-tinė žurnalo prenumerata — 15 dol.

Spausdinama pradžia V. Liu-levičiaus straipsnio "Išėjimo ekonominė parama Lietuvai". Duodamas pluoštas naujausių Danguolės Sadūnaitės eilėraš-čių. Baigiamas Oskaro V. Mila-šiaus straipsnis "Du politiniai mesianizmai". Beletristikos mė-gėjai ras puikią Antano Vaičiū-laičio novelę, o aplamai šian-dienine literatūra besidomintys užtikis M. Gražinos Slavenienės raštą apie naujas kryptis Rytų Vokietijos literatūroje. Algis Šimkus aptaria Chicago Lietu-vių operos "Nabucco" spektakli-us ir kitas mūsų operines pro-blemas.

Apžvalginėje žurnalo dalyje dr. J. Labutis panagrinėja hel-sinkinių signatūrų susitikimą Belgrade. Mikalojus Ivanau-skas rašo apie dail. Miko Šileikio meno kritiką ir pasikalbą su pačiu dailininku. Recenzuoja-mos knygos: Vlodo Būtėno "Pennsylvanijos angliakasių Lie-tuva" (J. G.), Julius Šmulskis "K. Marx" (Kęstutis Skrupskelis), Prof. dr. Bronio Kaslo "The Baltic Nations" (Dr. Jonas A. Stiklorius), Prof. Augustino Voldemaro "Raštai" (Alaušius) ir Juozo Girniaus sureduojoti lietuviškoji mo-nografija apie Adomą Gaidiką (Stasys Goštautas).

Numeris iliustruotas Jono Rimšos, Miko Šileikio dailės darbais ir šiaip nuotraukomis.

• ATEITIS, 1978 m. gegužės mėn. Nr. 5. Ateitininkų Federaci-jos leidžiamas katalikiškos — lietuviškos orientacijos mėnesinis

žurnalas. Vyr. redaktorius — kun. dr. Kęstutis Trimakas, 850 Des Plaines Ave., Apt. 409, Forest Park, IL 60130. Redakcinė kole-gija: Saulius Kuprys, dr. Arūnas Liulevičius, dr. Linas Sidrys ir Aldona Zailskaitė. Ši numerį redagavo Aldona Zailskaitė. Admini-struoja Juozas Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata JAV ir Kanadoje — 9 dol., kitur — 7 dol.

"Ateitis" mūsųose tapo šių die-nų krikščioniškojo aktyvumo puslapias. Idėjos svarstomos ir diskutuojamos drąsiai, nebijant "už" ir "prieš" pasisakymų. Imponuoja ir kūrybinio aspekto pa-brėžimas, turint mintį dailę ir literatūrą. Jieškojimas ir atradi-mas naujų talentų yra pagirtina "Ateities" pastanga.

Filmų įvairumai

STASIS SEMENIENE

"IPHIGENIA" yra Euripido tra-gedija, Michael Cacoyannis'o meis-triskai surežisuota ir pastatyta, kaip paprasta, širdį draskanti, graudinga žmogiška drama.

Šis filmas yra taip sėkmingai pa-vykęs gal ir dėlto, kad pats reži-sierius, teksto rašytojas kompozitorius ir aktorai visi yra graikai. Tai filmas padarytas pačioje Graikijoje; filmas graikų kalba su angliškais parašais (nepapras-tai aiškiais). Amerikiečių kritikų keturios žvaigždutės yra tik gero darbo pelnytą įvertinimas.

Cacoyannis susuko filmą (jis ir parašė tekstą pagal Euripidą) lyg išgyventą žmogišką dramą, be jo-kių senoviskų "thee" ar "thou" ir panašių anachronizmų parašuos, kaip įprastą klasikines graikų dramose, jas pertempiant vaidini-mo atžvilgiu.

Nei šiame, nei kituose savo fil-muose Cacoyannis neperdramati-zuoja. Pirmame savo filme "Elec-tra" (1962 m.), iš trijų suauktų apie Trojos karus, jau jis sutempė vadžias, visą dėmesį kreipdamas į charakterius ir jų tragišką išgyve-nimą. Po "The Trojan Woman" (1971) tragiškasis filmas "Iphi-genia" yra tretytis Trojos karų trilogijoje, bet pirmasis savo chro-nologiskai tvarka, pasakojas apie tuos laikus, kai Elena pabėgo su Pariu, o graikai sutraukė kariau-sas atkerstyti už josios vyro Menelajaus garbės nuplėšimą.

Filmas atstveria didžiuliam graikų laivynui sustingus pajūry — vėjams nutilus, jis nepajuda Tro-jos link. Karalius Agamemnonas, vyresnysis Menelajaus brolis ir vyr. graikų karo vadas, medžioja šven-tame miškely, kad išmaitintų kariuomenę, ir viena paklydusi strėlė pašauna šventąją stirną, skirtą deivei Artemidei. Nelaimė! Ir ora-kulas — senas žynys Kalchas įsa-ko Agamemnonui paukoti pirm-gimį — vyr. dukterį Ifigeniją, kad būtų nuraminti dievai ir vėjai pra-dėtų pūsti.

Pasiuntinys praneša jaunutei Ifigenijai, kad ji turi tuojau atvyk-ti pas tėvą į pajūrį, nes jis išlei-džias ją iš vyro — jauno ir gra-žaus Achilo. Ifigenija, kartu su sa-vo motina Klitemnestra, gražiosios Elenos seserimi, išvyksta į Aulidės uostą pas tėvą. Nereikia čia pasakoti filmo pabaigos — tepalieką mįslė, nors mums ir žinomas Ifige-nijos likimas.

Šioje tragedijoje yra trejetas pagrindinių idėjų. Pirmiausia, kai Agamemnonas lieka moraliai su-paunciotas, jis yra plėšomas tarp savo didžiosios meilės dukrai, prie-taringos pagarbos orakului bei graikų tradicijai ir savo paties silpnybės.

Kitos dvi idėjos atsiskleidžiamos dviejose filmo didingose scenose. Viena yra Agamemnono susikirti-me su Klitemnestra ir Irena Papas, vaidinanti ją, pralenkia pati save. Josios išvaizdoje yra grožio ir gar-bingumo mišinys, o jos vaidyba — didinga, puiki, dar niekad taip ne-išgyventa.

Paskutinioji scena, kai Ifigenija, suvaidinta jaunatviškai nekalto, labai gražios, dvelkiančios ritmu-mo ir iškilmingumu, jaunos naujo-kės ekrane aktorės Tatiana's Pa-pamoskou's, vaikiškai maldauja savo tėvo išgelbėti jos gyvybę, o nelaimėjus, priima savo nelaimin-gą likimą didingai.

Galima drąsiai tvirtinti, kad šio-tokių filmų dabar jau nesukama. Tad, lyg stebuklas įvyktų šia, ir palieka žiūrova sielvartaujanti, bet moraliai pakilusi, tikintį dory-bėm ir vertybėm.

Cacoyannis'o "Electra" laimėjo

MŪSŲ KALBA

Vis dėlto Sizifo darbas

Atsiliėpdamas į V. Rastenio ir mano pasisakymus dėl kalbos kampelių bergždumo (labai ma-ža kas jais domisi), vienas "Mūsų kalbos" skaitytojas siūlo išvadas pasidaryti iš tokio sugretinimo: Štai T. Klyga "Dirvos" "Kalbos varguose" teisingai aiškina, kad reikia skirti prievieksmio užuot vartojimą nuo prievieksmio vie-pontojimo: "Ir nors abu žo-džiai reiškia maždaug tą pat, ta-liau išdėdėtina, kad jų pavarto-jimas sakiny yra griežtai skirtin-gas. Būtent, vietoj tariamas tik prie vardažodžių (daiktavardis, įvardis, skaitvardis, būdvardis) ir eina kilmininko prielinksniu, t.y. reikalauja būtinai kilmininko. Pvz. Vietoj duonos valgyk bul-ves. Vietoj knygos jis nusipirko skrybelę. Ogi užuot — tinka tik prie veiksmazodžio (dalyvio)" ("Dirva", birželio 8 d. nr.). Ir T. Klyga čia pat taiso tokį sakinį: Juos išgyrė vietoj, kad pa-peiktų — Juos išgyrė, užuot pa-peiktų.

Visa, ką T. Klyga rašo, girdi, esanti tiesa: taip reikią žodžius vietoj ir užuot vartoti. Bet bėda ta, kad laikraštis teoriją čia pat savo praktika sugriauna. Pačia-me pirmame puslapy čia rašoma: Vietoje, kad palikus pasikalbėji-mą tokį, kaip kancleris ji pataisė, (žinia, Newsweeko gegužės 29 d. laida), de Borchgrave Paryžiaus

International Herald Tribune paskelbė, ką Schmidtas ištaisė... Įdomiausia, kad opozicinis DIE WELT, vietoje pasinaudojęs pro-kalbos" skaitytojas siūlo išvadas pasidaryti iš tokio sugretinimo: Štai T. Klyga "Dirvos" "Kalbos varguose" teisingai aiškina, kad reikia skirti prievieksmio užuot vartojimą nuo prievieksmio vie-pontojimo: "Ir nors abu žo-džiai reiškia maždaug tą pat, ta-liau išdėdėtina, kad jų pavarto-jimas sakiny yra griežtai skirtin-gas. Būtent, vietoj tariamas tik prie vardažodžių (daiktavardis, įvardis, skaitvardis, būdvardis) ir eina kilmininko prielinksniu, t.y. reikalauja būtinai kilmininko. Pvz. Vietoj duonos valgyk bul-ves. Vietoj knygos jis nusipirko skrybelę. Ogi užuot — tinka tik prie veiksmazodžio (dalyvio)" ("Dirva", birželio 8 d. nr.). Ir T. Klyga čia pat taiso tokį sakinį: Juos išgyrė vietoj, kad pa-peiktų — Juos išgyrė, užuot pa-peiktų.

Laiško autorių pastebi, kad abiejuose šiuose sakiniuose rei-čia vartoti užuot, ir klausia: ar tie kalbiniai mūsų taisymai iš tikrųjų nesąs bergždžias Sizifo darbas? Juk šių taisyčių neskaita ne tik laikraščių bendradarbiai, bet ir patys redaktoriai...

Taip ir einanti kalbos teorija bei praktika kas sau.

Stasys Barzdukas

Ką tik išėjo iš spaudos

Anatolijaus Kairio dramų rinkinys vienoje knygoje

TRYS DRAMOS

1. RUTELĖ, 4 v. drama
2. SAULĖS ROMAI, 4 v. dra-ma
3. ZMOGUS IR TILTAL, 3 v. drama

Rinkinys dedikuotas nepri-klausomybės 60 m. sukakčiai paminėti.

Kaina su persiuntimu \$6.55.

Užsakyti:

DRAUGAS
4545 W. 63rd Street
Chicago, Ill. 60629

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS,
Nuomoja, Parduoda, Taiso
Virš 50 metų patikimas jums
patarnavimas.

Phone — 581-4111
5610 S. Pulaski Rd., Chicago

EKSKURSIJOS Į LIETUVĄ

IŠ BOSTONO IR NEW YORKO

DAR YRA VIETŲ ŠIOSE GRUPĖSE:

Vienos savaitės	Rugsėjo 17	— \$845.00	Rugsėjo 22	— \$845.00
Dviejų savaitų	rugpjūčio 6	— \$1245.00	rugpjūčio 3	— \$1195.00
	gruodžio 22	— \$1045.00		

Visos grupės aplankys Kauną ir Trakus. Prie šių grupių galima jungtis iš VISŲ AMERIKOS IR KANADOS MIESTŲ su papildomu mokesčiu New York'e.

GRUPĖSE VIETŲ SKAIČIUS RIBOTAS — PATARTINA REGISTRUOTIS KUO ANKSČIAU.

Smulkesnių žinių ir registracijos reikalu kreipkitės į:

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE, INC.

393 West Broadway, P. O. Box 116

South Boston, Ma. 02127, Tel. (617) 268-8764

Istaigai vadovauja: Aldona Adomoniė ir Albina Rudžienė

Prices are based on double occupancy and are subject to changes and/or Government approval.

Giedros Nasvytytės-Gudauskienės KOMPOZICIJOS

NORĖČIAU SKRISTI	— Naujos dainos mažiems ir jau-niems.	Kaina \$2.00
4 DAINOS	— Sopranui su piano akompani-mentu.	Kaina \$3.00
VIESPATIES PASAULIS	— Žemam balsui.	Kaina 1.00
METŲ LAIKAI	— Populiarių dainų ciklas.	Kaina \$2.00

Užsakymus siųsti: **DRAUGAS**, 4545 W. 63rd Str., Chicago, Ill. 60629. Ili-nojaus gyventojai pridėda 5% taką.

Redaguoja dr. S. Aliūnas

SEIMAI IR POKALBIAI

Pasaulio lietuvių dienos Toronte, kur vyksta viso pasaulio lietuvių seimas, pasaulio lietuvių žaidynės ir pusės pasaulio lietuvių chorų pasirodymai, yra tikrai didelės dienos, bet jos būtų dar didesnės, jei tokių dienų nebūtų dažnesni. Mūsų brolis lietuvis niekada nebuvo sustojęs seimavoti, dainuoti ar sportuoti.

Mažesnieji seimai įvyksta kiekvieną dieną, kai susirenka vienas kitas tautietis į krautuvę, alinę, kavinę arba net ir į dr. Adomavičiaus ruošiamą pažmonį Lietuvos sodyboje. Kiek ten prie cepelinų prisėmavoja, tobulai sutvarkomas visas lietuviškasis gyvenimas. Tokie mažesnieji seimai žmogui širdį paguodžia, praplečia žinojimą. Sužinai, kas teka, kas serga, kas skiriasi, ir dar priedo tokių žinių, kurių lietuviški laikraščiai nesirūpina skelbti. Pagal lietuviškus laikraščius, visie lietuvi sėdi Jaunimo centre ir pasikaitų klauso, tik amerikietiški laikraščiai pagarsina ir kitokia brolių lietuvių veikla, apie kurią, jei neskaitai amerikietiško laikraščio arba jei nesutiktum kitų tautiečių mažesniuose seimeliuose, visai nežinotum. Svarbiausia, tie seimeliai nedaug kainuoja ir praplina žmogaus akiratį. Negalima sakyti, kad mažieji seimai būtų mažiau kovingi už didžiulius, nors čia nebūna jokių rinkimų ir valdžias. Mažieji seimai būna karšti, kartais prieinama net ligi labai jau švelniais žodžiais apžiūrinėjami. Tuose seimeliuose sutvarkomos visos detantės, sugaudomi teroristai, išrenkamos vietinės ir sovietinės valdžios, net ir pačiam pasauliniam seimui Toronte parenkami kandidatai. Ką čia ir kalbėti, mažesnieji seimai, ar jie vyksta parke, krautuvėje ar ant gatvės kampo, turi labai daug reikšmės visam mūsų gyvenimui.

Didelis dalykas sportas. Bet broliai lietuvių sportuoja visą laiką. Žinoma, ne visi, bet yra tiesiog pastovūs klubai, kur sportuojama net ligi paryčių. Jeigu jau šachmatai yra sportas, tai sportas ir kortos, juk ir kortose yra karalienių ir karalių. Žinoma, kartais tenka šiek tiek iš kišenės pravėdinti, bet visi geri dalykai brangūs. Sportuoja mūsų broliai ir šiaip kokiam klube, tardami: "I sveikata! Sako, jog tik Ispanijoj prie lovos priveda vyno vamzdelį, kad galėtum, rūpesčių slepiamas, patraukti, gi lietuviškuose klubuose reikia pažinti stiklą kilnoti. Ir šis sportas kartais labiau nualina (nuo žodžio alus) negu ten kokie krepšiniai Toronte. Ta pačia proga tenka pastebėti, kad tokiam Toronte bus metama į kito krepšį, bet šiaip jau visur stengiamasi mesti į savo krepšį, ir dėl to tarp veiksmų kyla nemaža triukšmo, kai norima, kad visi mestų ne į kito, bet į savo krepšį. O dėl to norisi kai kam

Mažasis seimas

Spaudos apžiūrėjimas

KAIP BENDRAUTI SU MŪSIŠKIU JAUNIMU

"Moters" bendradarbė Vaiva šiame žurnale, rašinyje "Vis atžagariai", šiuo kartu rašo: "Kaip ir visi: auginau vaikus, moralės dėsnio, Dievo baimės, patriotizmo mokiau. O neišmoko nieko. Taip jau bent kartais man ir laikračių redaktoriams atrodo".

"Nebe tie laikai, mama", sako dukros. "Reikia su vaiku pagyventi, išbandyti jo būdą, tada tik žinosi, ar tinka už jo tekėti ar ne". "Aš, gi, nors viktorinių laikų dvasioj išauklėta, nenoriu atsilikti nuo gyvenimo, noriu modernaus gyvenimo filosofiją perprasti ir prisitaikyti. Tad sakau, kad ir buvau atsilikęs ir neišsilavinęs, bet dar ne vėlu. Kadangi tik vieną vyrą gyvenime turėjau, tai ir nežinau dabar, ar aš su juo tekėjau?" gyvena ar ne. Reikės

Brangus pupuliukas! Kas gi nežino, kad jis tik — šeimos paspartis: Vakar išbarškino langą kaimyno, šiandien — draugužiui dantis.

man pakepsperimentuoti ir susiras save. Bet čia mano jaunimas taip rūšiai ir mane pažūrėjo, taip pa niekinančiai ištare: "Kokias nesamones čia šneki", kad aš tuoj nutilau ir tos temos toliau nebenaugrinėjau. Man labai greitai buvo duota suprasti, kad laisvės, išsilavinimo, nauja moralė gerai dukterims, bet baltai nepadoru ir negarbinga mamai".

"Kodėl nekaltai su drauge lietuviškai? Juk ir tu ir ji pakankamai gerai mokat".

"Kad mes taip pripratusios, lengviau".

"Svetimtaučiai, mano dukterų nuomone, gali būti daug geresni žentai ir vyrai, negu lietuvi. Bet, gink Dieve, likčiau aš našlė ir panorėčiau už svetimtaučio ištėkėt, manęs dukterys išsivadėtų už tokią išdavystę".

"Taip aš vis dar aiškinuos ir neišsiaiškinuos. Ar patriotai tie mūsų vaikai ar ne. Viena tik išmokau iš savo vaikų ir sureadau metodą kaip bendrauti su jaunu. Jei nori, kad jis pasidarytų moralus patriotiškas — smerk moralę, peik Lietuvą ir kalbėk angliškai. Tada jis visom keturiom šoks ginti Lietuvą ir net trečios generacijos jaunuoliai griebsi mokintis lietuviškai. Bet skatinink ji kalbėti lietuviškai ir būt susipratusiu lietuviui, jis tau atšaus, kad iš to nėra naudos ir jam tos kalbos jau nusibodo".

"Moters" 1978. m. (2 nr.

BREŽNEVAS IR ŠEŠTINIS

Važiudamas į Vokietiją, Brežnevas taip pat atsižvelgė savo vertėjai. Jis ir atvažiavo labai netiksliai laiku: pataikė kaip tik į Dangun žengimo šventę — šeštines. Jį priėmusieji aukštieji pareigūnai pabandė išaiškinti, kokia tai šventė. Vokiškai ta šventė vadinama Himelfahrtstag, pažodžiui išverstus būtų: kėlionė į dangų.

Tai Brežnevo vertėjas ir išaiškino savo viršininkui, kad vokiečiai dabar švenčia Luftwaffe dieną, vadinasi, aviacijos dieną.

KONKURSAIS

Brazilijoje, Rio de Ženeire, buvo paskelbtas konkursas vyrai ir moteriai, turintiems didžiausius sėdmenis. Kai abu laimėtojai sėdėjo šalia vienas kito, jiems reikėjo 6 kėdžių. Vieno cirko direktorius pasiūlė sudaryti sutartį. Tačiau jie sutartinai atmetė šį pasiūlymą, sakydami: "Mes geriau liksimė mėgėjai".

GIRIANTIS SAVO PROTEVIAIS

Viena puošni dama per svečių priėmimą mėgino kuo nors užimponuoti.

— Mano šeimos proseneliai stiekia žilą senovę. Jie pradedą dar Anglijos karaliaus Jonio dienomis. O, mano brangioji, kaip sena jūsų šeima? — labai maloniai ji kreipėsi į prie kampo ramiai sėdintį kitą poną.

— Na, tikrai negaliu pasakyti, — atsakė moteriškė, — visi mūsų šeimos dokumentai yra žuvę per visuotinį tvaną.

BALYS PAVABALYS

APTE DEDE SAMĄ IR JO DRAMĄ

Nors gyvenu
Po jo slėvnu,
Bet jis nepyksta,
Kad niurnu,

Jog viltį žadina
Tautom
Ir leidžia liūdi
Pavergtom.

Žinia, ir jis
Maskvos narve...
Kad išvadotų
Bent save!

PASKAMBINK, KĄ MOKI

Garsus rusų pianistas, kompozitorius ir dirigentas Rachmaninovas linksmai pasakodavo vieną atsitikimą iš savo vaikystės.

— Kai buvau mažas, skambinau viename rusų grafo priėmimo ir, būdamas septynerių metų vaikigalis, įsimaigins gana sėkmingai, rodos, susidorojau su Beethoveno "Kreutzerio sonata". O ta sonata, žinote, turi keletą ilgokų ir ryškių pertraukų. Na, per vieną tokią pertrauką grafienė, motiniška senutė, pasilenkė prie manęs, patalpino per petį ir tarė: "Paskambink, branguti, mums ką nors, ką nors, ką mokai..."

— Geriau valgyti duoną su svogūnų prie savo stalo, negu iš tūkstančio patiekalų po svetimu stogu.

SOVIETINĖ STATYBA

Apie nuostabių komunistinių statybinių nutikimų "Šluota" rašo:

"Pirmoji ir objekta atėjo Nastė. Ji pasiteiravo praeivi, kuri valanda ir sunerimusi pagąlavo: "Ne taip jau ir anksti. Galima būtų ir pradėti, nes kitaip su norma nesudorosi iki darbo pabaigos. Tik tai kaip pradėti, jeigu nieko nėra, kas man nurodytų, ką dirbti?"

Po to atvažiavo meistras.

— A, tu jau čia. Sveika, Nastė! — džiugiai pasisveikino tas, užsirykdamas cigarete.

— Kaip matote, čia. Galėčiau jau ir pradėti, — tarė Nastė, išimdama iš medinės dėžės lauktuva ir kastuvą.

— Nesukubė! Šit ateis darbu vykdytojas, tai ir nusikirmė tau darbų frontą, — nuramino Nastė meistras ir ėmė niūniuoti sau po nosimi dainele.

Atvyko darbų vykdytojas.

— O tu dar nebuvo? — teiravosi darbų vykdytojas meistro, paduodamas jam ranką.

— Nieko nebuvo, — atsiliepė meistras. — Tik tai aš čia jau beveik nuo aušros.

— Na ir gerai, kad nebuvo, — nusiramino darbų vykdytojas. — O aš vis maniau, kad atsirasiu paskutinis. Būtų nepatogu.

— Prieš viršininkus vėluoti nepatogu, — pritarė meistras. — Gal pradėsim pasimankštinti?

— Na, nel — ėmė prieštarauti vykdytojas. — Tai ne taip paprasta. Dar truputėlį palauksime. Nenoriu imtis visos atsakomybės. Visi nusprendim.

Po valandos atvyko skyriaus vedėjas.

— Nepradėjot? — pasidomėjo. — Na, nieko. Prieš kirpdamas atmatuok. Aš daviau parėdymą, kad atvažiutų vyriausias inžinierius ir grupę technikų.

— Čia tai jūs teisingai padarėte, — įsisteidamas pasakė darbų vykdytojas. — O štai, atrodo, ir jie.

— Dokumentacija — viena, o objektas — kita, — nepasidavė vyriausias inžinierius. — O kaip jūs manote! — pasisuko jis į sky-

riaus vedėją.

— Kad nekiltų abejonių, imkim ir paskambinkim į valdybą, — davė nurodymą skyriaus viršininkas. — Kaip ten pasakys, taip ir padarysim.

— Na ir turite gi galvą! — pagyrė jį vyriausias inžinierius. — Išmintingai nutarėte!

Visi metėsi prie telefono būdelės. Ilgai rausėsi po kišenes, kol surado po dvi kapeikas automatu. Skambino, dar kartą perskambino, po to linksmai nusiuko į išvažinėjo į visas puses.

Pasiliko tik meistras.

— Na, ačiū Dievui, viską išsiaiškino ir suderino, — su palengvėjimu atsiduso jis. — Tik, va, per tuos rūpesčius nei ruletės nepasimaniau, nei metro, nei krei-dos gabaliuko. Tui!

Taręs tuos žodžius, meistras atmatavo žemėje dešimt spindžių, paskui paėmė pagali, nubrėžė juo dvi paralelines linijas ir įsakė:

— Kask, Nastė! Tarp dviejų linijų. Šiai dienai tau užteks. O ryto mes tavęs neužmiršim. Iš naujo susitiksime ir nutarsim, kokį darbą tau duoti.

Iš tiesų iš mašinos išlipo vyriausias inžinierius ir trys technikai. Visi susimetė į krūvą. Išsitraukė liniuotes, skriestuvą ėmė matuoti planą, po truputėlį igeldami vieni kitams. Galų gale susiginčijo.

— Aš manau, kad kasti reikia penkiadešimt centimetrų kairia! — sumosavo rankomis vyriausias inžinierius.

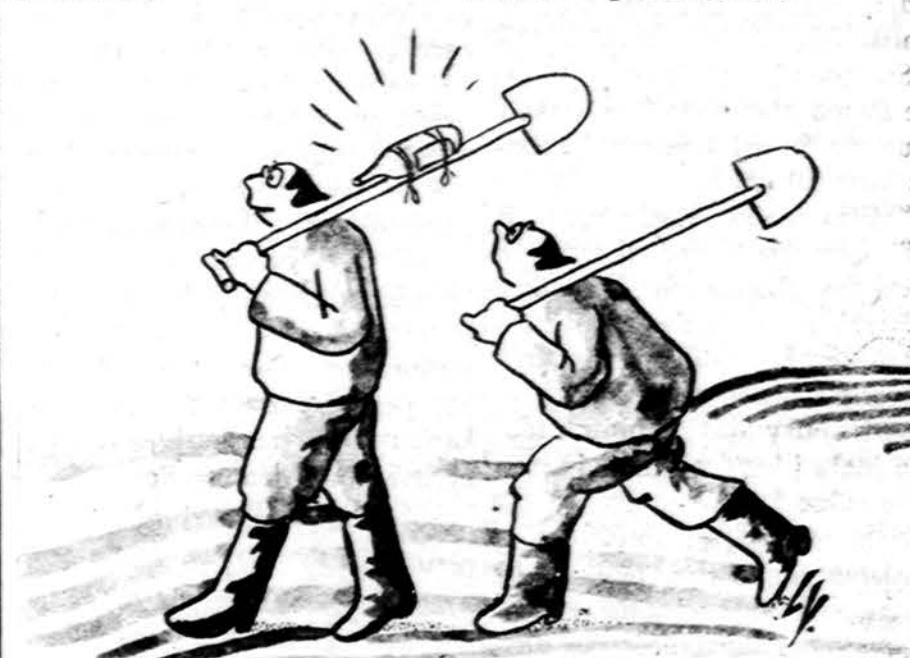
— O mano nuomone kasti reikia be jokių nukrypimų! — įsi-

Šiuolaikinė pasaka

(Ją pasakoja okup. Lietuvos spauda) Iyko tai Sančių garsingoj šaly: Vakare sutikau aš kely Ilgaplaukiu du karaliai, Augalotu du ažuolaiciu. Dveikė "Ekstra" nuo jų aromatas... Vienas tarė:

"Gal turit "Regatos"? Antras tarė: "Kuri valanda?" Ir tada... Akyse man staiga sužibavo, Sančių žemė aplink sulingavo, Ir aš užmigau. Neatsimenu nieko daugiau. Pasaka — pasaka lieka...

Sovietiniai statybininkai nešasi ir pastiprinimus

KUR MAMA MATUOJA KOJAS

Mergytė aprodinėja kelioms draugėms savo tėvų namus.

— Čia mano kambarys, — pasakojo ji. — o čionai mano brolio.

Atidarius duris į vonios kambarį, pirštu parodė į ant grindų gulintį svarstykles ir tarė: — O čia, va, vieta, kur mano mama matuoja kojas.

PATARLĖS IR PRIEZODŽIAI

Numynė žvirblis pelėdai koją. O šis iš laimės žvirbliui dėkoja.

Kas ieško, tas randa, — Net svetimą skrandį.

Moki žodį — žinai kelią — Nuo žmonelės pas mergelę.

L. Vainikinis

SENATVĖS STEBUKLAS

Laikraščio reporteris pamatė sukrypusį, raukšlėtą, į kuprą sulinkusį senį, sėdintį ant supamosios kėdės savo namų priangyje. Domėdamasis senais žmonėmis, reporteris nusprendė padaryti interviu su tuo senioku.

— Norėčiau patirti tamtos ilgo gyvenimo paslaptį, — tarė reporteris.

— Na, matote, kartkartėmis išgeriu galioną degtinės, surūkau 50 cigarių ir kas vakaras nesėdžiu namie — išeinu, — atsakė šis.

— Tai nuostabu, — sušuko reporteris. — O kiekgi tamstai metų?

— Dvidešimt septyneri...

RASTELIAI ANT SENOVĖS DIEVŲ DURŲ

— Afroditės, grožio deivės: "Išėjau į kosmetikos kabinetą".

— Bakcho, vyno dievo: "Nubauistas už tai, kad neblaivus triukšmavo gatvėje. Grįš po penkiolikos parų".

— Dzeuso, vyriausiojo dievo: "Užimtas, interesantų nepriimu; laukia trylikos posėdžių, pasitarimų, konferencijų".

— Muzos, dainių globėjos: "Išėjau į restoraną ieškoti talentų".

J. L.

Nuo jo vieno priklauso visų likimas